

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу на тему

«Теоретичні засади формування економічного простору регіону»,

ТАНАСЕНКО МАРІЇ ОМАРІВНИ

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Стан країни в цілому визначається акумуляцією економічних станів її складових, тобто регіонів, відповідно, добробут країни залежить від її суб'єктів. Саме суб'єкти України – регіони – ключ до виходу країни на принципово новий рівень. Соціально-економічний стан регіонів України вимагає безперервного спостереження та вивчення. На соціально-економічний стан впливають численні фактори: об'єктивні (макроекономічні умовами, розташування регіону в суспільному поділі праці, галузева структура, географічне положення, природні ресурси), так і суб'єктивні факторами, в першу чергу кадри місцевих адміністрацій і методи регіонального управління та інші. У сукупності всі ці фактори формують простір регіону, в широкому його розумінні. Оскільки територія держави, регіону, переважно не співпадає з простором економічним, соціальним, ментальним, тощо. Кожен з цих просторів може бути більшим чи меншим від території в залежності від концентрації та реалізації відповідних функцій в її межах, то очевидно є актуальність просторового виміру регіону у всій його багатоманітності. Отже, формування адекватних методів та інструментів управління розвитком економічного простору регіону, сьогодні, є максимально *актуальним*.

В дисертаційній роботі показано можливості використання теоретичних аспектів дослідження регіонів для практичної структуризації економічного простору. Актуальність проведеного дослідження полягає в тому, що в роботі висвітлені сучасні наукові позиції аналізу та трактування регіонального економічного простору, його складові та архітектура, наведені методи забезпечення стійкості та методи оцінювання ефективності

функціонування економічного простору регіону в сучасних умовах. Однак, ця множина наукових поглядів та теорій призводить до відсутності консенсусу щодо загальноприйнятого наукового обґрунтування та інструментарію вивчення економічного простору регіону.

Мета, завдання, предмет дисертаційної роботи Танасенко М.О. зумовлені та сформовані з позиції актуальності теоретичних і практичних проблем формування економічного простору регіону як основи соціально-економічного розвитку як безпосередньо регіонів, так і країни в цілому. *Метою дослідження* є розробка теоретичних засад соціально-економічного розвитку регіону на основі просторового підходу. Зазначена мета цілком відповідає темі дослідження. *Задачі* логічно виходять з поставленої мети та безпосередньо пов'язані із отриманими елементами наукової новизни. Поставлені в дисертації завдання було виконано завдяки використанню широкого спектру методів та прийомів наукового пізнання: діалектичний – для вивчення суспільних явищ і процесів, здійснення ретроспективного огляду процесів становлення та розвитку теорії регіонального розвитку; просторового аналізу – для визначення сучасних тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів України; морфологічний – для розробки типології економічного простору регіонів; статистичні (групування, зіставлення, спостереження і порівняння) – під час збору, аналізу, компонування інформації задля визначення поточного стану соціально-економічного розвитку регіонів України; математичного моделювання – для фрагментації економічного простору регіону на основі багатокритеріальної моделі; експертних оцінок – для обґрунтування пріоритетності напрямків регіональної політики розвитку територій; системно-інтеграційний – для розробки та формування методичних підходів управління регіональним розвитком та формування основних напрямків економічної політики регіонального розвитку, в тому числі промислової політики. В цілому застосовано загальнонаукові та фундаментальні положення і принципи економічної теорії, теорій соціально-орієнтованої економіки на основі

системного підходу. Такий підхід визначає проведені дослідження та отримані в ньому результати як **обґрунтовані та достовірні**.

Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Дисертаційну роботу виконано згідно з планами науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету в рамках держбюджетних тем: «Сучасні наукові підходи до регулювання економічних систем» (номер державної реєстрації 0110U002119, 2009-2012 рр.), де автором проведено дослідження теоретичних аспектів просторового підходу до стійкого розвитку територій та здійснено типологію економічного простору регіонів; «Кластерна форма організації та розвитку територіальних виробничих комплексів» (номер державної реєстрації 0112U000566, 2011-2013 рр.), де автором здійснено оцінку фаз формування економічного простору регіону та виявлено їх властивості; «Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації» (номер державної реєстрації 0113U007795, 2014-2019 рр.), де автором розроблено пропозиції щодо активізації розвитку економічного простору територій на основі формування відповідних важелів регіональної соціально-економічної політики.

В цілому тематика проведеного дисертанткою дослідження відповідає напряму Одеського національного політехнічного університету, що входить до *переліку пріоритетних тематичних напрямів ВНЗ та наукових установ*, затверджених наказом МОН України №535 від 07.06.2011р. (п.4.1.11 додатку до наказу).

Дисертантка вносить на захист наступні результати власного дослідження, що визначають сутнісні характеристики соціально-економічного розвитку регіону та формування його економічного простору, і містять елементи наукової новизни:

- удосконалено науково-методичні підходи до формування комплексної програми економічної стійкості регіону та розроблено механізм її реалізації. Ці задачі пропонуються вирішувати через побудову цільової мотиваційної

моделі ефективного використання резервів соціально-економічного розвитку регіону (П.1.2); концептуальний підхід щодо структурування життєвого циклу економічного простору регіону. Аналіз фаз циклу проводиться на належному рівні деталізації та з урахуванням рівня синхронізації економічного часу, конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та концентрації економічного простору (стор.82-92), вдалим є ілюстрування кожної фази циклу та опис процесів, що відбуваються на кожній фазі життєвого циклу економічного простору регіону (рис.2.7-2.11, П.2.2);

- дістало подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат при визначенні комплексної характеристики дефініції «економічний простір». Проаналізовано існуючі трактування та запропоновано авторське визначення «економічного простору», детально розглянуто його складові елементи, властивості, архітектоніка, принципи функціонування (стор.12-21, 105-107); дістало подальшого розвитку ідентифікація соціально-економічного змісту потенціалу економічного простору регіону. Дисертантка досліджує економічний простір з точки зору організації та використання територій. Особливої уваги заслуговує запропоноване автором розширення соціально-економічного змісту потенціалу економічного простору регіону складовими, за допомогою яких більш повним є аналіз економічного життя, ресурсів та взаємозв'язку в діяльності територіальних громад. При цьому визначаються можливості розвитку певного регіону (стор.93-97); дістало подальшого розвитку типологія економічного простору регіонів. Дисертантка пропонує авторську класифікацію з урахуванням стійкості соціально-економічних систем регіонального рівня. Така позиція дозволяє орієнтуватись на окремі процеси спеціалізації та функціональних особливостей регіону, що в результаті дає кількісну оцінку тенденцій розвитку регіону через ступінь використання потенціалу його економічного простору (стор. 114-124); дістало подальшого розвитку теоретичні засади щодо формування регіональної соціально-економічної політики, які доповнено інструментами формування архітектури просторового розвитку в рамках регіонального

маркетингу для залучення нових видів бізнесу в регіон. Особливу увагу звернено на посилення кооперації та зростання числа організацій неурядового, недержавного характеру, які можуть надавати допомогу приватному бізнесу та сприяти соціально-економічному розвитку регіону (стор. 131); проаналізовано закордонний досвід проведення регіональної політики для подолання існуючої кризової ситуації, прийнято до уваги національні особливості та можливі проблеми на шляху реалізації регіональної соціально-економічної політики (стор. 136-145).

Достовірність одержаних в дисертаційній роботі результатів підтверджується використанням здобувачкою значного науково-аналітичного, методичного та статистичного матеріалу. Список використаних джерел становить 122 найменування.

Аналітична частина дисертації забезпечується системним підходом, міждисциплінарним аналізом та синтезом основних положень економічних дисциплін. Їх достовірність забезпечується також результатами, отриманими з застосуванням різних методів наукового дослідження. Теоретична значимість дисертаційної роботи полягає у вирішенні актуальної проблеми сучасної регіональної економіки – отримані результати реалізують комплексний підхід до вивчення економічного простору регіону, а саме полягають у формулюванні методичних основ діагностики економічного простору регіонів, проведенні змістовного аналізу соціально-економічного розвитку регіонів України та виявленню його основних тенденцій, визначенню основних фаз формування економічного простору, проведенні системного узагальнення соціально-економічного змісту та здійсненні оцінки просторового потенціалу.

Оцінка новизни дисертаційних положень, пропозицій і рекомендацій здобувача дозволяє зробити висновок, що вони є вагомими для науки й практики та можуть використовуватися не лише у навчальному процесі, але й у практиці регіонального управління. Розроблені у дисертації рекомендації доведено до рівня прикладних положень, які можуть використовуватися як

методичний інструментарій в прийнятті управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку регіонів та формування засад ефективного розвитку економічного простору регіону.

Практична цінність отриманих у дисертаційній роботі результатів підтверджується довідками про впровадження: ГО «Агентство регіонального розвитку» (акт №28 від 07.07.2016 р.), де автором упроваджено методичне забезпечення управління розвитком економічного простору регіону; міжнародного проекту «Концепція просторового розвитку міжрегіонального співробітництва в придунайському регіоні (DONAUREGIONEN+)», код проекту SEE AF/A/246/4.2/X в рамках програми транскордонного співробітництва «Південно-Східна Європа 2007-2013» (довідка №615/80-09 від 11.03.2016 р.), де автором упроваджено систему оцінювання тенденцій розвитку регіону через ступінь використання потенціалу економічного простору.

За результатами дослідження автором опубліковано достатню кількість наукових публікацій, які повною мірою відображають отримані в результаті роботи наукові та практичні результати (одна монографія у співавторстві, вісім статей у наукових спеціалізованих журналах і наукових збірниках, а також у матеріалах 6-ти конференцій різного рівня).

Автореферат та дисертаційна робота є повністю тотожними.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

На основі вивчення та аналізу дисертаційної роботи Танасенко М.О., окрім зазначених позитивних сторін роботи, слід виділити низку дискусійних питань, а саме:

1) при проведенні рейтингового оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів використані дані лише за 2015 р., що безсумнівно зображає найбільш актуальну ситуацію, проте не дає змоги оцінити розвиток регіонів в динаміці (стор. 75-82);

2) в Додатку Б – «Етапи оцінки рівня організації економічного простору регіону» – при характеристиці методики проведення оцінки рівня організації економічного простору регіону визначено мету оцінки, методи дослідження та показники оцінки, що характеризують економічний простір, однак не наведено їх референтні значення;

3) в Додатку В – «Країновий підхід до визначення принципів організації економічного простору регіону» – доцільно було б навести наукові школи та зазначити представників, які дотримувались зазначених в Додатку принципів;

4) робота виграла б, якщо б дисертантка навела практичні приклади запропонованої типології регіональних економічних просторів з більш детальним переліком процесів, що належать до основних, допоміжних та процесів життєзабезпечення (стор. 124-129);

5) розглянуто принципи формування, роль, функції та схему реалізації регіональної економічної політики, перелічені існуючі в Україні перешкоди на шляху імплементації соціально-економічної політики на регіональному рівні, проте не наведено практичних рекомендацій щодо подолання зазначених перешкод (стор. 142-147);

Всі зазначені питання носять дискусійний характер та не впливають на високу якість дисертаційної роботи і не зменшують позитивної оцінки та високої теоретичної цінності поведеного дослідження.

Заключний висновок

Представлене до захисту дисертаційне дослідження на тему «Теоретичні засади формування економічного простору регіону» автора Танасенко Марії Омарівни є завершеною науковою працею, яке виконано самостійно. Отримані в роботі результати повною мірою обґрунтовані та вирішують важливу науково-прикладну проблему – формування теоретико-методичних і прикладних основ формування економічного простору регіону. Дисертація відповідає вимогам МОН України, зокрема пунктам 9, 11, 12 і 14

«Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Ухвалою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. та спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка, а її автор Танасенко Марія Омарівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

директор Чортківського
навчального центру дистанційних комунікацій
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
кандидат економічних наук

Савків У.С.

Підпис Савків У.С. засвідчує

Вчений секретар

Savkiv U.S.

Прикарпатський нац
університет ім. Васи
ІДОР № 03.02.1122
22 12 16